

دو فصلنامه پژوهش‌های علوم نظامی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)،
سال چهارم، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۲: ص ۱۶۷-۱۸۸

بررسی ژئوپلیتیکی منازعه فلسطین و رژیم صهیونیستی (مطالعه موردی: نبرد ۲۰۲۱)

مجید دهقانیان^۱، علی اسماعیل‌زاده^۲

دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۱

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۴

چکیده

پس از گذشت هفت دهه از موجودیت رژیم صهیونیستی همچنان منازعه فلسطینی‌ها و رژیم صهیونیستی به‌عنوان اساسی‌ترین مناقشه بین‌المللی محور و کانون مناقشه جهان غرب و جهان اسلام است یکی از متغیرهای تأثیرگذار در ایجاد و یا تداوم یک منازعه ژئوپلیتیک می‌باشد. رژیم صهیونیستی دارای چالش‌های متعدد ژئوپلیتیکی می‌باشد که در طول نبردهای مختلف، پررنگ‌تر شده‌اند. شناخت دقیق این چالش‌ها نقش اساسی و مهمی در روند منازعه خواهد داشت. در این راستا این مقاله درصدد است تا تحلیلی ژئوپلیتیکی بر منازعات فلسطین و اسرائیل و به‌صورت موردی نبرد ۱۲ روزه آن در سال ۲۰۲۱ داشته باشد.

داده‌های موردنیاز این پژوهش به روش کتابخانه‌ای و الکترونیک گردآوری شده است و روش‌شناسی حاکم بر تحقیق نیز ماهیت توصیفی - تحلیلی دارد. با توجه به تازه بودن پدیده، عمده منابع از طریق منابع اینترنتی بوده است. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که مقاومت فلسطین در نبرد ۲۰۲۱ نسبت به سایر نبردهای گذشته دارای ویژگی‌ها و شاخص‌های متفاوتی از جمله وحدت گروه‌های مختلف فلسطین در نبرد، گسترش جغرافیایی میدان نبرد، رونمایی از تسلیحات پیشرفته با دقت قابل قبول، مدیریت اتاق عملیات مشترک مقاومت بوده است که این شاخص‌ها نتیجه تکیه بر تنگناها و چالش‌های ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی بوده است.

واژگان کلیدی: فلسطین، رژیم صهیونیستی، نبرد ۲۰۲۱، منازعه.

۱- دانشجوی دکترای دانشگاه تربیت مدرس و مربی دانشگاه افسری امام حسین (ع).

۲- عضو هیات علمی دانشگاه افسری امام حسین (ع).

۱. مقدمه

خاورمیانه به عنوان یک منطقه بی ثبات و کمربند شکننده در نظام ژئوپلیتیک جهانی شناخته می‌شود. الگوی روابط قدرت در این منطقه همواره بر بی ثباتی بنا می‌شود. تنوع خاورمیانه به عنوان یک منطقه ژئوپلیتیکی و ساختار متفاوت قدرت‌های منطقه‌ای آن، مانع از ایجاد واحدهای ژئوپلیتیکی با ثبات منطقه‌ای یا زیر منطقه‌ای در آنجا می‌شود (Cohen, 2008: 710). شناخت دقیق عواملی که موجودیت، امنیت و منافع کشورها را به خطر می‌اندازد از اهمیت وافری برخوردار است. یکی از عواملی که باعث به خطر افتادن منافع مهم و حیاتی یک کشور می‌شود، تهدیدات نظامی یا به عبارت دیگر تهدیدات استراتژیک است. مسئله روابط اعراب و رژیم صهیونیستی در تاریخ یک سده پیش نشان‌دهنده مواردی از قبیل جنگ، بی ثباتی، حمایت‌های ایدئولوژیکی و لجستیکی از آرمان‌های فلسطین بوده است. این مسئله پس از شکست اعراب از صهیونیست‌ها در جنگ‌های متوالی و روی کار آمدن دولت‌های محافظه کار عربی در منطقه به صلح مبدل شد (Navon, 2020: 34). اشغال سرزمین فلسطین توسط صهیونیست‌ها و حق فلسطینیان برای بازپس‌گیری این سرزمین، بیش از ۷ دهه است که جهان اسلام را در برابر آزمون الهی دفاع از مظلوم و ایستادن در برابر مستکبران قرار داده است. اگرچه اعراب ابتدا سعی کردند با رهبری افرادی همچون جمال عبدالناصر در مقابل رژیم صهیونیستی بایستند؛ اما بعد از تلاش‌های نافرجام و سست، به زودی مسیر مدارا را انتخاب کردند، روشی که راه را برای اعمال جنایت‌های بیشتر رژیم صهیونیستی باز کرد. در همین راستا بود که مسئله فلسطین اهمیت زیادی در اسلام پیدا کرد؛ به نحوی که موضوع رژیم صهیونیستی و آینده این رژیم به یکی از مهم‌ترین مسائل امت اسلامی تبدیل شده است. گرچه عده‌ای ممکن است موضوع فلسطین را مناقشه‌ای بین اعراب و رژیم اشغالگر قدس دانسته و آن را از این منظر، به عنوان یکی از چالش‌های بزرگ سیاست بین‌الملل در قرن بیستم تحلیل کنند (سجادپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۳)؛ لیکن واقعیت این است که مسئله فلسطین، امروز در رأس مسائل سیاسی دنیای اسلام و امت اسلامی است (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۶). دلایل بسیاری را برای این ادعا می‌توان مطرح نمود؛ از جمله این که یک کشور مسلمان از ملت آن،

غصب و به بیگانگانی که از کشورهای گوناگون گردآوری شده و جامعه‌ای جعلی و موزاییکی تشکیل داده‌اند، سپرده شده است. دوم این که این حادثه بی سابقه در تاریخ، با کشتار و جنایت و ظلم و اهانت مستمر انجام گرفته است. سوم آن که قبله اول مسلمانان و بسیاری از مراکز محترم دینی که در این کشور قرار دارد، با تخریب و توهین و زوال، تهدید شده است. چهارم آن که این دولت و جامعه جعلی، در حساس ترین نقطه جهان اسلام، از آغاز تاکنون نقش یک پایگاه نظامی و امنیتی و سیاسی را برای دولت‌های استکباری بازی کرده و محور غرب استعماری که به علل گوناگون، دشمن اتحاد و اعتلا و پیشرفت کشورهای اسلامی است، از آن همواره چون خنجر در پهلوی امت اسلامی استفاده کرده است. پنجم آن که صهیونیسم که خطر اخلاقی و سیاسی و اقتصادی بزرگی برای جامعه بشری است، این جای پا را وسیله و نقطه اتکائی برای گسترش نفوذ و سلطه خود در جهان قرار داده است (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰). ریشه‌یابی بحران‌های ژئوپلیتیکی مستلزم بررسی سیر تاریخی تکوین بحران‌ها و نیاز شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع بحران‌های ژئوپلیتیکی، واکاوی نقش دولت‌ها و بازیگران سیاسی درون منطقه‌ای، شناخت نقش دولت‌ها و بازیگران مداخله‌گر فرا منطقه‌ای، شناسایی و بررسی نقش نخبگان مذهبی، سیاسی، نظامی، فرهنگی و اجتماعی است. (صفوی و همکاران: ۱۴۰۰)

جنگ و منازعه نمود عینی تهدید و شدیدترین شکل اجرای آن بین افراد و گروه‌های اجتماعی و ملت‌ها است. به نظر می‌رسد دلیل اساسی بروز جنگ و ستیز به عنوان پدیده‌ای که همزاد انسان‌ها و موجودات زنده می‌باشد؛ درک این موضوع است که تصرف و یا رفع تهدید از منابع و ارزش‌های حیاتی تنها با جنگیدن با رقیب امکان‌پذیر است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۴۶۵). استفاده از جنگ‌افزار و نیروهای نظامی یا تهدید به استفاده از آن‌ها برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی از ویژگی‌های سیاست امنیتی اسرائیل بوده است. (Huth & Russett, 1984:46)

از پدیده‌های پایدار در میان جوامع خاورمیانه بروز و تداوم منازعات است که با طولانی شدن دوران تکامل هر یک از این اختلافات، شکل اولیه آن‌ها تغییر یافته و با گذشت زمان و تغییر در ساختارها، اختلافات پیچیده‌تر شده که در نتیجه پایان دادن به منازعات و درگیری‌ها برای رسیدن به صلح را سخت می‌نماید. یکی از طولانی‌ترین منازعات خاورمیانه منازعه

فلسطین و اسرائیل می‌باشد که باگذشت بیش از هفتادسال هنوز پایان نیافته است. (ساجدی: ۱۳۹۹)

نظامی‌گری مفرط و تهدیدکننده امنیت منطقه‌ای، یکی دیگر از آشکارترین ویژگی‌های سیاست‌های دفاعی این موجودیت سیاسی یهودی بوده است. هنوز پس از گذشت بیش از شش دهه از تشکیل این دولت گسترش طلب، ارتش، نهادهای اصلی باقی‌مانده است و مسائل نظامی در زندگی عمومی و خصوصی اسرائیلی‌ها اهمیت بسزایی دارد. تداوم روند نظامی‌گری در زمینه‌های گوناگون ازجمله در نگرانی‌های امنیتی عمومی در مورد سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ملی، تخصیص درصد بزرگی از منابع ملی به نیروهای نظامی و اهمیت خدمت سربازی برای بسیاری از گروه‌های اجتماعی و فرهنگی اسرائیلی نمودار شده است. (et al, Rosenhek, & 2003: 461)

درهرحال متغیرهای زیادی در ایجاد و گسترش یک منازعه دخالت دارد. یکی از این متغیرها ژئوپلیتیک است. حلقه اتصال مطالعات مربوط به ژئوپلیتیک و مطالعات نظری مرتبط با منازعات بین‌المللی نیز زمانی است که در مورد علل تداوم بحث می‌شود. در این میان با توجه به ویژگی‌های ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی و فلسطین به بررسی و تحلیل یکی از منازعات مابین آن دو در سال ۲۰۲۱ که با نام "سیف القدس" نام‌گذاری می‌شود، خواهیم پرداخت. درواقع ما باهدف تحلیل این منازعه و بررسی ویژگی‌های جدید آن هستیم و درنهایت به این سؤال پاسخ خواهیم داد که چه تفاوتی میان نبرد مذکور با سایر نبردهای رژیم صهیونیستی و فلسطین وجود داشته است؟

۲. پیشینه تحقیق

مطالعات انجام‌گرفته در ارتباط با منازعات رژیم صهیونیستی و فلسطین، همواره یکی از بحث‌برانگیزترین مسائل دیپلماتیک اندیشه‌ورزان ژئوپلیتیک و روابط بین‌الملل از آغاز طرح شدن ژئوپلیتیک مقاومت در جهان است. درعین‌حال پژوهش‌های صورت گرفته باوجود حجم تهدیدات درونی- بیرونی اندک هستند. در اینجا به چند نمونه از تحقیقات مشابه اشاره می‌شود:

سعیده لطفیان (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان دیدگاه راهبردی اسرائیل و برآورد تهدید امنیتی آن برای خاورمیانه معتقد است که به دلایل بی‌شماری، از جمله آسیب‌پذیری فزاینده اقتصادی ناشی از میلیتاریسم، وابستگی خارجی به قدرت‌های بزرگ فرامنطقه‌ای به ویژه آمریکا، درگیری‌های سیاسی، اقتصادی-اجتماعی داخلی، برجسته‌تر شدن نقش سیاسی و فعالیت‌های مسلحانه گروه‌های تروریستی، تضعیف و در نهایت برکناری دولت‌های غیرمردمی و اقتدارگرای غرب‌گرا در خاورمیانه، دولت نتانیاهو به اهداف راهبردی خود نخواهد رسید.

امیر ساجدی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با نام تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر منازعه فلسطین - اسرائیل و معامله قرن با استفاده از رویکرد سازه‌نگاری الکساندر ونت سعی کرده بتواند نقش پیوندهای عمیق فرهنگی-تاریخی فلسطینیان با سرزمین فلسطین در معادلات صلح را بهتر درک کند. وی به این نتیجه رسیده که طرح معامله قرن فرجامی جز شکست ندارد.

سجاد علیپور (۱۴۰۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران با عنوان «بررسی راهبردهای اسرائیل در همکاری‌های سیاسی-امنیتی با کشورهای غرب آسیا و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک مقاومت» به این نتیجه رسیده که اولویت راهبردی اسرائیل برای همکاری با کشورهای غرب آسیا راهبرد امنیتی است و شاکله وجودی اقدامات و راهبردهای اسرائیل ماهیت امنیتی دارد. همچنین جریان همکاری‌های سیاسی-امنیتی اسرائیل با کشورهای غرب آسیا تأثیر منفی بر کردارهای ژئوپلیتیک مقاومت دارد و سبب تغییر رویکرد ژئوپلیتیکی از روند تاکتیکی به امنیت محور شده است. (علیپور، ۱۴۰۰: ۷)

علی صادقی، سید عباس احمدی و روح‌الله حسین‌خانی در مقاله‌ای با عنوان تنگناها و چالش‌های راهبردی و ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی (۱۴۰۰) نوشته‌اند که مهم‌ترین این چالش‌ها عبارت‌اند از: شکاف و دودستگی‌های سیاسی، اجتماعی و قومی، وابستگی جدی به مهاجرت و پدیده مهاجرت معکوس، بحران هیدروپلیتیک و انرژی، وضعیت دشوار جغرافیایی و نداشتن عمق استراتژیک و نقش‌آفرینی محور مقاومت.

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، در زمره پژوهش‌های نظری محسوب می‌شود؛ یعنی در این

تحقیق پژوهشگر به دنبال شناسایی پدیدارها و وقایع و بیان خصوصیات آن‌ها است. این تحقیق به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده و برای تجزیه و تحلیل آن، از روش کیفی استدلال منطقی استفاده شده است. داده‌های مربوطه از طریق منابع اسنادی و کتابخانه‌ای و نیز پایگاه‌های رایانه‌ای گردآوری شده و ابتدا تا انتهای تحقیق بر مبنای شیوه مذکور بوده است.

۳. مبانی نظری

ژئوپلیتیک:

تاکنون از دانش واژه ژئوپلیتیک تعاریف و تفاسیر مختلف علمی و کاربردی گوناگونی به عمل آمده که به نوعی مخرج مشترک همه آن‌ها روابط متقابل جغرافیا (در مقیاس‌های مختلف) و سیاست در قالب مناسبات قدرت است. ژئوپلیتیک اولین بار توسط رودلف کیلن استاد سوئدی علوم سیاسی در سال ۱۸۹۹ ابداع شد. از نظر وی ژئوپلیتیک تأثیر عوامل جغرافیایی در سیاست ملت‌ها است. (Dades, 2012: 48)

به عقیده کوهن: ارتباط قدرت سیاسی بین‌المللی با مناسبات جغرافیایی را ژئوپلیتیک می‌گویند (Kohen, 1971). تیلور به روابط میان دولت‌ها تأکید می‌کند و معتقد است که «ژئوپلیتیک عبارت است از مطالعه توزیع جغرافیایی قدرت بین کشورهای جهان، به‌ویژه روابط بین قدرت‌های بزرگ اصلی» (Taylor, 1994: 130). از منظر ژئوپلیتیک قلمروهای جغرافیایی به فراخور موقعیت و محتوایی که دارند در معنا بخشی به الگوهای رفتاری (همکاری، رقابت و ستیز) واحدهای سیاسی نقش آفرینند و سازنده و هویت‌بخش رویدادهای نواحی مختلف جهانند (زارعی، ۱۳۹۷: ۵۷). لاکوست ژئوپلیتیک را رقابت قدرت و کشمکش بر سر مسائل مربوط به سرزمین‌ها می‌داند. وی درباره این مفهوم می‌نویسد: «من چیزی را ژئوپلیتیک می‌نامم که با رقابت و تقابل قدرت بر روی (و برای) سرزمین مرتبط باشد» (لاکوست، ۱۳۹۱: ۴۰)؛ اما این تعریف امروزه در برابر موضوعات و مسائل متعدد و متفاوت و بسیار پیچیده کمی ناقص به نظر می‌رسد؛ زیرا در عصر حاضر موضوعات، مسائل و چالش‌های ژئوپلیتیک فراوانی هستند که می‌تواند الزاماً سرزمین و مسائل مربوط به سرزمین نباشد. امروز می‌توان بنیاد ژئوپلیتیک را بر سیاست‌های جهانی مربوط به رقابت قدرت‌ها یا مطالعه روابط

رقابتی میان قدرت‌ها دانست. عامل رقابت می‌تواند سرزمین و موقعیت سرزمینی تا رقابت بر سر منابع، بازار، محصولات و کالاها، ایدئولوژی و غیره باشد. به زبان دیگر، ژئوپلیتیک عبارت است از: مطالعه رقابت قدرت‌ها برای سلطه بر منطقه یا جهان، بر اساس امکاناتی که جغرافیا در اختیار هر یک می‌گذارد، یا امکاناتی که هر یک از قدرت‌ها در رقابت با دیگری از محیط جغرافیایی دریافت می‌کند. ژئوپلیتیک از رابطه میان سه عنصر اصلی به وجود می‌آید که عبارت است از: «رقابت» که مولد سیاست است، «قدرت» که پدیده‌ای سیاسی است و «جغرافیا» که فضای لازم را در اختیار می‌گذارد. (مجتهدزاده، ۱۳۹۱: ۱۱۳)

منازعه:

جنگ و منازعه نمود عینی تهدید و شدیدترین شکل اجرای آن بین افراد و گروه‌های اجتماعی و ملت‌ها است. به نظر می‌رسد دلیل اساسی بروز جنگ و ستیز به‌عنوان پدیده‌ای که همزاد انسان‌ها و موجودات زنده می‌باشد؛ درک این موضوع است که تصرف و یا رفع تهدید از منابع و ارزش‌های حیاتی تنها با جنگیدن با رقیب امکان‌پذیر است. (حافظ نیا، ۱۳۹۶: ۴۶۵)

رژیم صهیونیستی:

صهیونیسم از ریشه لغوی «صهیون» گرفته شده است که نام تپه در اورشلیم است و مقصود از آن، کل سرزمین مقدس است (کفاش و شفیعی سروستانی، ۱۳۹۳: ۱۷). بنیان‌گذار جنبش صهیونیسم سیاسی، «تئودور هرتصل» بود. هرتصل، با توجه به طرز زندگی یهودیان در اروپا و مشکلاتی که برای ایشان وجود داشت، این جنبش را تأسیس نموده و خواهان مهاجرت دادن یهودیان به سرزمین فلسطین و تشکیل دولت یهود بود. (دوست محمدی، ۱۳۸۷: ۲۲-۱۷)

نظریه جان ام کالینز (۱۹۹۸ میلادی)

کالینز در کتاب «جغرافیای نظامی برای حرفه‌ای‌ها و مردم» در بیان منازعات و تشریح آن‌ها در چارچوب ژئوپلیتیک، اصطلاح «اصطکاک ژئوپلیتیکی»^۱ به کار می‌برد. وی می‌نویسد: «بیشترین اصطکاک ژئوپلیتیکی از جمله جنگ‌ها در زمین یا در امتداد مکان‌های ساحلی رخ

^۱ Geopolitical Friction

می‌دهد که در آن‌ها جوامع انسانی، اهداف متضادی را دنبال می‌کنند. بسیاری از نقاط حساس و ناآرام، ریشه‌های جغرافیایی دارد و شاید ادعاهای ارضی ستیزه‌جویانه و منازعات زیست‌محیطی، از رایج‌ترین آن‌ها باشد». (Collins, 1998: 285)

وی معتقد است که اصطکاک ژئوپلیتیکی در قرن ۲۱ کاهش نمی‌یابد و نشانه‌ای مبنی بر توقف منازعات مسلحانه در آینده نزدیک وجود ندارد.

کالینز مهم‌ترین عوامل مؤثر در این زمینه را مناقشات مرزی، ادعاهای حاکمیتی متضاد، رشد افسارگسیخته جمعیت، کمبود منابع طبیعی، خشک‌سالی و گرسنگی ناشی از آن، مهاجرت‌های دسته‌جمعی، دشمنی‌های دینی، تنش‌های نژادی - قومی - قبیله‌ای و شرایط زیست‌محیطی تحمل‌ناپذیر معرفی می‌کند. (Collins, 1998: 287)

۴. قلمرو تحقیق:

دریای مدیترانه و کرانه‌های آن، از گذشته تاکنون از اهمیت فوق‌العاده استراتژیک برخوردار بوده است.

کرانه‌های شرق مدیترانه، بیش از هر چیز، یادآور و تداعی‌کننده‌ی نام فلسطین است. تا قبل از سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) اصطلاح فلسطین بدون اینکه محدوده معین و مشخصی را در برگیرد، به صورتی مبهم به بخش جنوب غربی سوریه که یکی از ولایت‌های تحت سلطه امپراتوری عثمانی بود اطلاق می‌شد و بیشتر ساکنان این سرزمین را در آن زمان عرب‌های مسلمان تشکیل می‌دادند. البته اقلیتی مسیحی و یهودی نیز از دیرباز در آن دیار - به‌ویژه در شهر مقدس اورشلیم - زندگی می‌کردند. این شهر از نظر سه مذهب یهود، مسیحیت و اسلام دارای ارزش و اعتبار مذهبی است. به‌طوری‌که پیروان تمام این مذاهب به علت مسائل تاریخی و مذهبی نسبت به این شهر ادعای مالکیت دارند. مرزهای فعلی فلسطین که با کشورهای مصر، اردن، سوریه و لبنان همسایه است، در سال ۱۹۹۲ میلادی (یعنی زمانی که انگلستان پس از جنگ جهانی اول اجازه قیمومیت بر این سرزمین را از جامعه ملل دریافت کرد)، مشخص شد. از آن‌پس ملت فلسطین نیز به مردمی اطلاق شد که پس از تسلط انگلستان بر این سرزمین به‌منظور کسب استقلال علیه انگلستان و حضور روزافزون مهاجران یهودی در فلسطین سر به

شورش برداشتند. پس از پایان جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی، در مجموع حدود ۷۷ درصد از خاک فلسطین تحت سیطره‌ی رژیم صهیونیستی قرار گرفت. (صادقی و همکاران: ۱۴۰۰)

نقشه ۱- رژیم صهیونیستی و مناطق اشغالی

منبع: icpalestine.parliran.ir

۵. یافته‌های پژوهش

۵-۱ - مروری بر نبردهای رژیم صهیونیستی و فلسطین

صهیونیست‌ها ابتدا به پشتوانه امریکا، انگلیس و سایر دول غربی، دولت‌های عرب را در جنگی شش‌روزه شکست دادند. جنگ شش‌روزه ۱۹۶۷ نبردی بود که از ۵ ژوئن تا ۱۰ ژوئن

۱۹۶۷ میان اسرائیل و کشورهای عربی مصر، سوریه و اردن رخ داده و با پیروزی رژیم صهیونیستی به پایان رسید. این نبرد نقطه اوج بحرانی بود که از تاریخ ۱۵ مه تا ۱۲ ژوئن ۱۹۶۷ به درازا انجامید و در آن اسرائیل با شکست ارتش چند کشور عربی قسمتی از خاک آن‌ها را تصرف کرد.

این جنگ با حمله هوایی ناگهانی رژیم صهیونیستی به پایگاه‌های هوایی مصر در ۵ ژوئن ۱۹۶۷ آغاز شد و رژیم صهیونیستی طی ۶ روز موفق شد تا نوار غزه و صحرای سینا را از کنترل مصر، شرق اورشلیم و کرانه باختری رود اردن را از کنترل اردن و بلندی‌های جولان را از کنترل سوریه خارج کند. کشورهای عربی همچون عراق، عربستان، تونس، سودان، مراکش، الجزایر، لیبی و کویت نیز به اسرائیل اعلام جنگ داده و با اعزام نیروهای کمکی به یاری اردن، مصر و سوریه شتافتند. نتایج این جنگ در ساخت ژئوپلیتیک منطقه خاورمیانه تأثیرگذار بوده است؛ ولی چندین سال است که معادله تغییر کرده و آنان درون مرزهای اشغالی محاصره شده اند و البته در تغییر این معادله، جوانان مقاومت اسلامی منطقه، نقش محوری را ایفا کرده‌اند.

این روند تضعیف رژیم صهیونیستی از جنگ ۳۳ روزه علیه حزب‌الله لبنان (در سال ۲۰۰۶) آغاز شد. صهیونیست‌ها وقتی با وجود جنایات بی‌شمار در این جنگ و نقض گسترده قوانین بین‌المللی، نتوانستند حزب‌الله را شکست دهند، علیه نیروهای فلسطینی ساکن نوار غزه وارد جنگ شدند و در سال ۲۰۰۸ باریکه غزه را که تنها ۳۶۰ کیلومترمربع وسعت دارد، آماج شدیدترین حملات موشکی قرار داده و جنایات زیادی را مرتکب شدند؛ اما به اهداف خود که نابودی نیروهای مقاومت بود دست نیافتند و مجبور به آتش‌بس شدند. بعد از این رژیم صهیونیستی بار دیگر در سال ۲۰۱۲ به غزه حمله کرد؛ اما در این جنگ برای اولین بار نیروهای حماس و جهاد اسلامی حملات صهیونیست‌ها را پاسخ موشکی دادند و حتی تا عمق ۸۰ کیلومتری سرزمین‌های اشغالی را تحت این حملات قرار دادند. طی این جنگ سامانه گنبد آهنین رژیم صهیونیستی از مجموع ۱۵۰۰ موشک شلیک‌شده از سوی گروه‌های مقاومت اسلامی غزه، توانست تنها ۴۳۱ فروند از آن‌ها را ردیابی کند. این جنگ سرانجام با میانجیگری

مصر به آتش‌بس منتهی شد و نیروهای مقاومت اسلامی توانستند رژیم صهیونیستی را مجبور به پذیرش شرایط خود در زمینه بازگشایی گذرگاه‌های غزه کنند.^۱

رژیم صهیونیستی بعد از جنگ هشت‌روزه، در سال ۲۰۱۴ حمله گسترده دیگری را علیه نوار غزه انجام داد که به جنگ ۵۱ روزه معروف شد. این جنگ هرچند سبب کشتار بسیار زیادی از مردم غزه گردید؛ اما توانمندی موشکی حماس را بالا برد و البته در طول این جنگ نیروهای مقاومت اسلامی (حماس و جهاد اسلامی) صدها موشک از غزه به سرزمین‌های اشغالی و به‌ویژه شهرک اشدود، بئرالسبع، اشکلون، نتیفوت، سدیروت و... پرتاب کردند و علاوه بر این، یکی از شهرهای مهم و پرجمعیت رژیم صهیونیستی، یعنی حيفا را با موشک‌های آر-۱۶۰ مورد حمله قرار دادند. مقاومت حماس، جهاد اسلامی و ساکنان نوار غزه در جنگ ۵۱ روزه در مقابل ارتش کاملاً مسلح اسرائیل، صهیونیست‌ها را به این نتیجه رساند که نمی‌توانند مانع از پیشرفت موشکی و نظامی نیروهای مقاومت شوند. حماس در دوران پس از جنگ انبار مهمات خود را با موشک‌های با برد ۲۰۰ کیلومتر تقویت کرد و این موشک‌ها اکنون می‌توانند اهداف مختلفی در سرزمین‌های اشغالی و حتی تل‌آویو را هدف قرار دهند.^۲

اما نبردی که روز دوشنبه ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۰ در نوار غزه آغاز شد و با میانجیگری مصر روز جمعه ۳۱ اردیبهشت به آتش‌بس رسید (۱۰ تا ۲۱ می ۲۰۲۱)؛ تاریخی جدید را در فلسطین رقم زد. این نبرد که به جنگ ۱۲ روزه نیز معروف شده است دارای آثار و پیامدهایی است که در این پژوهش به برخی از آنان اشاره خواهد شد.

۵-۲ - قرار گرفتن طرفین منازعه در کمربند شکننده^۳

«کوهن» از ژئوپلتسین‌های برجسته نیز در نظریه ساختار سلسله مراتبی مناطق و حوزه‌های ژئوپلیتیکی تلاش می‌کند رابطه‌ای بین منازعه، بحران و مناطق ژئوپلیتیک جهان پیدا کند و می‌گوید:

^۱ «جنگ هشت روزه به روایت آمار و ارقام»، قابل دستیابی در آدرس: <http://hamyanequds.ir>

^۲ «کدام موشک حماس ارتش اسرائیل را در جنگ غزه شوکه کرد؟»، قابل دستیابی در

آدرس: <https://www.yjc.ir/fa>

^۳ Shatter Belt

مناطقى مانند خاورميانه را به دليل اهميت ژئواستراتژيک^۱ جهانى آنها و گرفتار آمدن ميان دو حوزه نفوذ دو ابرقدرت و ويژگى‌هاى فرهنگى و منطقه‌اى‌شان بى‌ثبات مى‌داند و به آنها نام کمربندهاى شکننده مى‌دهد. به گفته وي کمر بند شکننده شامل مناطقى است که داراى منازعات داخلى و هويتى‌اند؛ به‌طور مثال مى‌توان عراق، سوريه و يمن را در زمره مناطقى دانست که از اهميت ژئوپوليتيکى برخوردارند. تجربه نشان داده است که بازيگران منطقه‌اى و قدرت‌هاى بزرگ نقش مؤثرى در اقتصاد و سياست کشورهاى که کمر بند شکننده ايفا مى‌کنند. (Cohen, 2008:116)

۵-۳ - چالش‌ها و تنگناهاى ژئوپوليتيکى رژيم صهيونيستى

يکى از نقاط ضعف رژيم صهيونيستى داشتن وضعيت دشوار جغرافيايى و نداشتن عمق استراتژيک است. مسئولان رژيم صهيونيستى از طولانى شدن هر جنگى وحشت دارند و به‌هيچ‌وجه خواستار طولانى شدن هيچ جنگى نيستند. عمق استراتژيک کم، نداشتن کوه‌هاى بلند يا ناهموارى، وجود دشمنى توانا به نام مقاومت فلسطين و قرار داشتن کليه شهرهاى مهم آن در تيررس موشک‌هاى مقاومت، از ديگر مسائل اساسى اين رژيم است (دهقانى، ۱۳۹۳). رژيم صهيونيستى سعى بسيارى در جهت توسعه و گسترش سرزمين‌هاى اشغالى خود دارد تا از عمق جغرافيايى لازم براى مقابله با هر نفوذ عربى برخوردار شود. با اينکه رژيم صهيونيستى در جنگ ژوئن ۱۹۶۷ مساحتى چند برابر مناطق اشغالى در جنگ ۱۹۴۸ را به تصرف خود درآورد؛ اما در عين حال بخش شمالى و ميانى رژيم صهيونيستى، هنوز هم يک نقطه ضعف در پيکره رژيم صهيونيستى محسوب شده و اعراب مى‌توانند با استفاده مناسب از آن، در تهاجمى قاطع، رژيم صهيونيستى را به دو نيم تقسيم کنند؛ لذا حملات ارتش‌هاى منظم همسايگان به خاک رژيم صهيونيستى، سلاح‌هاى استراتژيک ديگر کشورهاى منطقه و حملات چريکى گروه‌هاى مخالف رژيم صهيونيستى، از جمله ي تهيديدات خارجى امنيت ملى رژيم صهيونيستى است. (چوپانى و ميارعباسى، ۱۳۹۰: ۶۲)

¹ Geostrategic

واقعیت این است که ماهیت قدرت و ساختار در رژیم صهیونیستی وجه تثبیت شده‌ای ندارد و همین شکنندگی بستر ساز نگرانی‌های فزاینده رژیم صهیونیستی در برابر دشمنان و رقیبان منطقه‌ای خود شده است. به همین دلیل، رژیم صهیونیستی در برابر بخش‌های مهمی از ژئوپلیتیک غرب آسیا ادعای ارضی دارد و تمام کشورها را به مثابه نوعی تهدید بالقوه برای خود می‌انگارد (متقی و ثابت ۱۳۹۱: ۱۶۰)؛ علاوه بر این، رژیم صهیونیستی، در مرزهای شمالی در ارتباط با لبنان، در دو دهه گذشته با عملیات مبارزان جنبش مقاومت لبنان به ویژه حزب الله لبنان روبه‌رو بوده است. هنوز مسائل حل نشده‌ی بسیاری بین لبنان و رژیم صهیونیستی وجود دارد و هنوز نیروهای مقاومت لبنان با این عنوان که رژیم صهیونیستی به طور کامل خاک لبنان را تخلیه نکرده است، خود را آماده عملیات بر ضد رژیم صهیونیستی نگه داشته‌اند. در مرز سوریه و رژیم صهیونیستی نیز وضعیت برای رژیم صهیونیستی تهدیدآمیز است. شرایطی که در مرزهای رژیم صهیونیستی با سوریه و لبنان حاکم است، موجب شده تا تل آویو نتواند در مرزهای شمالی احساس امنیت کند. (صادقی و همکاران: ۱۴۰۰)

جدیدترین و مهم‌ترین رخداد در این زمینه، پیروزی جبهه مقاومت بر داعش و حامیان منطقه‌ای و جهانی‌اش، آن‌هم از طریق تشکیل یا تقویت هسته‌های مرکزی یک اتحاد مردم پایه میان مردم کشورهای ایران، عراق، سوریه، لبنان، افغانستان و پاکستان است که نقش مؤثری بر قدرت آمریکا و اسرائیل در منطقه و جهان داشته و خواهد داشت.

چالش مهم دیگر رژیم صهیونیستی که از مهاجران شکل گرفته، پدیده مهاجرت است. اگر این منابع مهاجرت - که همان کشورهای دارای جمعیت یهودی هستند - از جمعیت یهودی خالی گردد، یا امکان جذب یهودیان آن‌ها در رژیم صهیونیستی فراهم نشود، امکان ادامه روند افزایش جمعیت رژیم صهیونیستی از بین خواهد رفت و ترکیب جمعیتی به زیان اسرائیل و به سود اعراب فلسطینی تغییر خواهد کرد. بررسی مهاجرت‌های معکوس گذشته نشان می‌دهد که روند این مهاجرت‌ها به رغم مسلط شدن رژیم صهیونیستی بر اوضاع و کسب پیروزی‌های متعدد، نه تنها کاهش پیدا نکرده، بلکه روندی صعودی داشته است. به این ترتیب مهاجرت معکوس و برهم خوردن توازن جمعیتی، از جمله چالش‌های مهم رژیم صهیونیستی می‌باشد. (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۲۲۸-۷۱)

اساس شکل‌گیری رژیم صهیونیستی بر تشویق یهودیان به مهاجرت از سراسر جهان به فلسطین بود. باوجود آنکه صهیونیست‌ها موفق شدند جمعیت زیادی را در رژیم جعلی خود گرد هم بیاورند؛ اما امروزه این رژیم با پدیده‌ای به نام «مهاجرت معکوس» مواجه شده است. در این پدیده، ساکنان سرزمین‌های اشغالی به دلایل مختلف، به‌ویژه ناامنی مستمر و عدم تحقق رؤیای «رفاه اجتماعی»، اسرائیل را ترک و به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند (محمودی، ۱۳۹۴: ۸).

۵-۴ ویژگی‌های نبرد ۲۰۲۱

۵-۴-۱ وحدت گروه‌های مختلف فلسطین در نبرد

بارزترین دستاوردی که مقاومت فلسطین در این جنگ به دست آورد وحدت بی‌سابقه همه فلسطینیان در سراسر فلسطین اشغالی و نیز خارج از مرزهای این سرزمین بود. در ۳ جنگ قبلی غزه در سال ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ مقاومت صرفاً باهدف دفاع از غزه و شکستن محاصره این شهر وارد نبرد با دشمن می‌شد؛ اما این بار برای حمایت از فلسطینیان ساکن قدس به میدان آمد. این موضوع چیزی است که حتی کارشناسان صهیونیست نیز به آن اذعان می‌کنند. «رون بن یشای» کارشناس صهیونیست که رابطه نزدیکی با تشکیلات نظامی اسرائیل دارد و بیشتر جنگ‌های اعراب و اسرائیل را پوشش می‌دهد با هشدار درباره اتحاد فلسطینیان و خطراتی که برای اسرائیل دارد گفت: حماس موفق شد با ناکام گذاشتن تلاش‌های «محمود عباس» رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین که قصد داشت از تبدیل شدن مقاومت به عنوان یک حزب مسلط در میان فلسطینیان جلوگیری کند، فلسطینیان ۱۹۴۸ را نیز با خود همراه و همدل و متحد سازد (www.tasnimnews.com). درواقع می‌توان گفت که اتحاد مردم فلسطین و گروه‌های مقاومت، مهم‌ترین دستاورد نبرد «سیف القدس» بود. (ابوشریف: ۱۴۰۰)

۵-۴-۲ گسترش میدان نبرد

صحنه نبرد زمینی در سطح تاکتیکی جنگ به عنوان صحنه نبرد^۱ یا میدان نبرد^۱ نامیده می

^۱ Theater of Battle

شود و در آن یگان‌ها و قرارگاه‌های عمده نظامی نقش ایفا کرده و به دنبال دستیابی به اهداف نظامی هستند. (نوذری، ۱۳۸۹: ۳۲-۳۱)

فلسطینیان در این جنگ برخلاف سه دوره قبلی سراسر اراضی اشغالی را هدف حملات موشکی خود قرار دادند؛ علاوه بر آن که قدس اشغالی اولین بار آماج موشک‌های مقاومت فلسطین قرار گرفت، تل‌آویو به عنوان پایتخت صهیونیست‌ها به شکل مداوم موشک‌باران شد که نشان داد هیچ کجای فلسطین اشغالی برای صهیونیست‌ها امن نیست. گروه‌های مقاومت فلسطین که پیش‌ازین عملیات‌های خود را صرفاً برای دفاع از غزه و گاهی بدون برنامه‌ریزی قبلی انجام می‌دادند این بار از موضع دفاعی صرف خارج شده و با یک استراتژی منظم عمق اهداف راهبردی دشمن از جمله زیرساخت‌های اقتصادی و مواضع حساس آن را مورد هدف قرار دادند.

طبق آمار رسانه‌های صهیونیستی مقاومت فلسطین طی ۱۱ روز ۴۳۶۰ موشک و راکت به سمت اراضی اشغالی شلیک کرد. این در حالی است که طی نبرد ۵۱ روزه که سال ۲۰۱۴ رخ داد، حدود ۴۶۰۰ موشک به اراضی اشغالی شلیک شد و درحالی که ۶ اسرائیلی در طول جنگ سال ۲۰۱۴ کشته شدند، در این دوره ۱۲ روزه ۱۲ اسرائیلی کشته و ۳۳۰ نفر زخمی شدند. این موضوع باعث لطمه روحی و روانی به ارتش رژیم صهیونیستی شد تا جایی که سید حسن نصرالله، رهبر مقاومت لبنان در سخنرانی به مناسبت بیست و یکمین سالگرد آزادسازی جنوب لبنان و در پی پیروزی‌های اخیر مقاومت فلسطین در مقابل اشغالگران صهیونیست گفت: «من نمی‌گویم که ارتش اسرائیل ناتوان از انجام حمله زمینی بود. چنین ادعایی را نمی‌کنم و نمی‌گویم تا اندازه‌ای ضعیف شده بود که نمی‌توانست عملیات زمینی انجام دهد؛ اما می‌گویم روحیه ارتش اسرائیل با وجود هواپیماها، تانک‌ها و آتش توپخانه و دیگر تجهیزات نظامی و تکنولوژیک و تلفن و درهم تنیدگی امور مختلف (درهم شکسته شده بود). این ارتش و فرماندهی آن از انجام حمله زمینی به غزه یا لبنان یا هر جای دیگر دچار رعب

¹ Battle Field

شده است». (<https://www.iribnews.ir>)

۳-۵-۴ رونمایی از تسلیحات پیشرفته با دقت قابل قبول

نقش تجهیزات و جنگ افزارهای نظامی در جنگ غیرقابل انکار است. یکی از ملزومات اقتدار ملی قدرت دفاعی است. در این باره مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«یکی از ابزارهای اقتدار ملی قدرت دفاعی کشور است؛ این را می‌خواهند از جمهوری اسلامی بگیرند. اینکه می‌بینید این قدر روی مسئله موشک هیاهو می‌کنند، جنجال می‌کنند، به خاطر این است. اگر چنانچه یک ملتی توانست به کسی که از راه دور به او موشک پرتاب می‌کند، پاسخ مناسب بدهد، خوب این یک اقتدار است»^۱

در همان روزهای ابتدایی جنگ، فلسطینی‌ها از چندین موشک پیشرفته و پهپاد رونمایی کردند. از جمله آن‌ها موشک «قاسم» است که به نام سردار شهید «قاسم سلیمانی» مزین شده است؛ همچنین به روزرسانی‌ها و رو شدن چند برگ جدید موشکی و پهپادی توسط مقاومت طی روزهای گذشته خبرساز شد؛ رونمایی از تسلیحات راکتی (یا موشکی) به نام‌های «عیاش ۲۵۰» با برد ۲۵۰ کیلومتر و «بدر ۳» که برد کمتری دارد اما از حیث تخریب قوی‌ترین سلاح مقاومت است. در زمینه پهپادی نیز یک پهپاد جدید توسط مقاومت رونمایی شد که «شهاب» نام دارد. در همین راستا آنچه معادلات را عوض کرده است، بُرد و دقت بالای موشک‌های مقاومت است. به طوری که تقریباً تمام فرودگاه‌های مهم اسرائیلی شامل بن‌گوریون (تل‌آویو)، رامون ایلات (بندر جنوبی)، پایگاه هوایی حصاریم در گوشدان توسط مقاومت هدف قرار گرفته است. همچنین ساختمان‌های اطلاعاتی، پادگان‌ها، برج‌های مراقبت و خودروهای نظامی رژیم، از دیگر اهداف دقیق موشکی - پهپادی مقاومت بودند.

۴-۵-۴ مدیریت اتاق عملیات مشترک مقاومت

این جنگ اولین درگیری بین گروه‌های مقاومت و رژیم صهیونیستی است که با برنامه -

^۱ بیانات در دیدار با مردم قم رجوع کنید به : <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=38675>

ریزی و دستور اتاق عملیات مشترک گروه‌های مقاومت در نوار غزه با دشمن مقابله می‌کند و حاصل آن‌هم کاملاً مشخص است که هم خسارت‌های مقاومت در حد قابل‌توجهی کاهش یافته، هم آنکه ابتکار عمل در دست مقاومت قرار دارد و دشمن را به دنبال خود می‌کشاند. این موضوع را می‌توان از دستاوردهای شهید قاسم سلیمانی دانست. (www.tasnimnews.com)

۴-۵-۵) تحمیل هزینه‌های سنگین به رژیم صهیونیستی

به دلیل حساسیت زیاد اقتصاد و جامعه صهیونیستی نسبت به منازعات طولانی این رژیم در تدوین استراتژی نظامی خود همواره به دنبال نبردهای سریع، قاطع و کوتاه‌مدت بوده است. (کشور دوست و نامد، ۱۳۹۱)

آمارها نشان می‌دهد که در طی این ۱۲ روز بیش از ۴۰۰۰ راکت به سمت اراضی شلیک شده است. سامانه گنبد آهنین نیز در مقابل شلیک انبوه راکت و موشک گروه‌های مقاومت ناتوان نشان داد و از سوی دیگر، استفاده از این سامانه هزینه مادی سنگینی برای اسرائیل بر جای گذاشت. بر اساس اطلاعات منتشرشده توسط نشریه صهیونیستی «اسرائیل هیوم»، هر رهگیری سامانه گنبد آهنین ۸۰ هزار دلار هزینه دارد. درواقع، صهیونیست‌ها برای مقابله با موشک‌ها و راکت‌هایی که از سوی گروه‌های مقاومت فلسطینی شلیک می‌شود و قیمتی به‌شدت پایین و در حد چند هزار دلار دارد، مجبور هستند موشکی را شلیک کنند که ۸۰ هزار دلار هزینه دارد. (<http://shabestan.ir>)

برآورد سازمان مالیات رژیم صهیونیستی از هزینه ۴ روز نخست جنگ کنونی با مقاومت فلسطین این است که به اندازۀ نصف هزینه جنگ ۵۱ روزه در سال ۲۰۱۴ رسیده؛ جنگ ۲۰۱۴ حدود ۴ میلیارد دلار برای تأمین هزینه داشت. (<https://www.iribnews.ir>)

۶-۵-۴ پیامدهای شکست رژیم صهیونیستی در جنگ ۱۲ روزه از نگاه سید حسن

نصر اللہ دیر کل حزب اللہ لبنان

شکست رژیم تا بن دندان مسلح در برابر غزه محاصره شده در ۱۵ سال اخیر	ورود فلسطینی‌های اراضی ۱۹۴۸ به خط درگیری مستقیم با رژیم صهیونیستی
تفکر جدی صهیونیست‌ها به خروج از سرزمین‌های اشغالی به‌سوی اماکن امن	سقوط کامل طرح معامله و انزوای کامل جریان‌های سازش‌کار با رژیم صهیونیستی

قدرت ادامه شلیک موشک از سوی مقاومت فلسطین در ساعت‌های از پیش اعلام‌شده	توانایی موشکی متفاوت مقاومت از نظر کمی و کیفی و نیز برد موشک‌ها
فلج شدن امنیت رژیم صهیونیستی به‌عنوان یک دستاورد نظامی بی‌سابقه	نمایش دوباره چهره کریه و زشت رژیم آپارتاید صهیونیستی
بازگشت جهت قطب نمای نبرد محور مقاومت در منطقه به‌سوی دشمن حقیقی	ورود نوار غزه به معادلات مسئله فلسطین به‌عنوان تحولی بزرگ و راهبردی
از بین رفتن تصویر اسرائیل به‌عنوان یک مکان امن برای سرمایه‌گذاران خارجی	شکست اطلاعاتی امنیتی و نظامی رژیم صهیونیستی در همه ابعاد در برابر مقاومت فلسطین
شکست در پیش‌بینی عکس‌العمل غزه و فلسطینی‌های اراضی اشغالی ۱۹۴۸	ناکامی در ضربه زدن به توانمندی موشکی مقاومت فلسطینی در طول ۱۲ روز جنگ
خودداری ارتش رژیم صهیونیستی از ورود به نبرد زمینی در غزه و تزلزل بیشتر وجه ارتش صهیونیستی	شکست در تحقق به هرگونه هدف راهبردی در جنگ ۱۲ روزه ازجمله ناکامی در تشخیص مکان فرماندهان اصلی مقاومت و ناکامی در ترور آنان ازجمله محمد ضیف

جدول شماره ۱: ابعاد نبرد از نگاه سید حسن نصرالله، منبع: (تخت رونده: ۱۴۰۰)

بحث و نتیجه‌گیری

منازعه میان کشورها در طول تاریخ به انواع مختلف بروز و نمود پیدا کرده است که بارزترین آن‌ها جنگ‌های سلطه طلبانه و تسخیر کشورهای کوچک و بزرگ به‌وسیله قدرت‌های آن مقطع زمانی که عوامل آن عمدتاً گسترش نفوذ، درگیری بر سر منابع سرزمینی، اختلافات ارضی بوده است. عوامل ژئوپلیتیک نیز همواره یکی از علت‌های ایجاد و تداوم منازعه بوده است. رژیم صهیونیستی که باوجود نامشروعش در منطقه غرب آسیا همواره به یکی از کانون‌های منازعه تبدیل شده است، تنگناها و چالش‌های عمده ژئوپلیتیکی دارد که اگر به‌خوبی مدنظر قرار گرفته شود، امنیت آن رژیم را به خطر خواهد انداخت. تشکیل و تثبیت محور مقاومت به رهبری جمهوری اسلامی ایران، نقش زیادی در منفعل سازی این رژیم داشته است. محور مقاومت در

دو دهه‌ی اخیر به یکی از بازیگران مهم منطقه غرب آسیا تبدیل شده که با پیشرفت‌های چشمگیرش و پیوستگی ژئوپلیتیکی میان بازیگران آن، امروز شاهد تأثیرگذاری پیش از پیش مقاومت بر کنش و واکنش‌های در حال وقوع منطقه هستیم. این توانمندی‌ها در عرصه‌های مختلف بر آسیب‌پذیری و چالش‌های رژیم صهیونیستی به‌خصوص در چالش‌های ژئوپلیتیکی تأثیرگذار بوده است.

مقاومت فلسطین در نبرد «سیف‌القدس» به‌خوبی توانست با تمرکز بر چالش‌های ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی از یک‌طرف و وحدت گروه‌های مبارز خود در طرف دیگر، فصل جدیدی از نبرد را علیه دشمن دیرینه خود آغاز نماید. آنچه مشخص است این است که رژیم اشغالگر قدس هر چه از عمر خود را می‌گذراند در برابر مقاومت فلسطین برگ برنده‌ای در اختیار ندارد. نبرد ۲۰۲۱ ثابت کرد دیگر استراتژی بازدارندگی آن‌ها جواب نخواهد داد و باید خود را آماده دریافت پاسخ‌های به مراتب سنگین‌تری کنند. نداشتن عمق استراتژیک یکی از مهم‌ترین خلأهای ژئوپلیتیکی این رژیم است که در این نبرد دوازده‌روزه به‌خوبی خود را نمایان کرد. البته باید در نظر گرفت که رژیم صهیونیستی برخی فرصت‌ها را نیز در اختیار دارد که از نقاط قوت آن به شمار می‌روند و باید در نبردهای آتی بدان توجه کرد. مهم‌ترین این فرصت‌ها و نقاط قوت عبارتند از: روابط خوب با برخی همسایگان، توانایی‌های اقتصادی، توجه جدی به موضوع پیشرفت علمی و فناوری، تفکرات صهیونیستی هیئت حاکمه امریکا، سازمان اطلاعاتی کارآمد و توانایی در عرصه جنگ روانی.

منابع

۱. چوپانی رستمی، محسن و میار عباسی، ابوذر (۱۳۹۰). امنیت حلقه گمشده رژیم صهیونیستی (تأکیدی بر مؤلفه تهدیدات امنیتی و آسیب‌پذیری‌های امنیت)، تهران مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهد صیاد شیرازی
۲. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۵). اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد، پژوهشکده امیرکبیر (انتشارات پاپلی).
۳. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰). سخنرانی عمومی، نقل از سایت Khamenei.ir.
۴. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶). سخنرانی عمومی، نقل از سایت Khamenei.ir.
۵. دهقانی رضا (۱۳۹۳). نقاط ضعف رژیم صهیونیستی، نقل از خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳۰۵۱۴۰۰۹۴۱
۶. سجادپور، سید محمدکاظم، حاج زرگرباشی، سید روح‌الله و آجورلو، حسین (۱۳۹۰). سیاست جغرافیایی و توسعه‌طلبی: شهرک‌سازی در اراضی اشغالی، فصلنامه روابط خارجی، سال دوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۹، ۱۱۱-۱۴۶.
۷. علیپور، سجاد (۱۴۰۰). «بررسی راهبردهای اسرائیل در همکاری‌های سیاسی-امنیتی با کشورهای غرب آسیا و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک مقاومت». پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران به راهنمایی کیومرث یزدان پناه.
۸. ساجدی، امیر (۱۳۹۹). تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر منازعه فلسطین - اسرائیل و معامله قرن. سیاست جهانی، ۹(۳).
۹. صادقی، علی؛ احمدی، سید عباس و حسین‌خانی، روح‌اله. (۱۴۰۰). تنگناها و چالش‌های راهبردی و ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی. جغرافیا (فصلنامه علمی و بین‌المللی انجمن جغرافیایی ایران)، ۱۹(۶۹)، ۸۳-۹۸.
۱۰. نوذری، فضل‌اله (۱۳۸۹). دکترین رزم زمینی در محیط جنگ ناهمگون، تهران، دانشگاه جامع امام حسین(ع) - دانشکده و پژوهشکده علوم دفاعی (دافوس).
۱۱. تخت رونده، محمدعلی (۱۴۰۰). شکست رژیم صهیونیستی در جنگ ۱۲ روزه و پیامدهای آن (اینفوگرافی)، <http://qodsna.com/fa/356487/>.
۱۲. درخشه، جلال و صادقی‌زاده، کسری (۱۳۹۴). چالش‌های ساختاری رژیم

- صهیونیستی با تأکید بر آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی، تهران، پژوهشکده فرهنگ و هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۳. متقی، ابراهیم و ثابت، علی (۱۳۹۱). مبانی و هستی‌شناسی تفکر امنیتی اسرائیل، فصلنامه آفاق امنیت، دوره ۵، ش ۱۷: ۱۵۹ ت ۱۸۷.
۱۴. بایوردی، فرخ؛ صفوی، سید یحیی، کامکار، مهدی، همتی، محمد رسول، دبستانی، عبدالرضا، مجیدی، محمدناصر (۱۴۰۰). مقاله پژوهشی: شناخت بحران‌های ژئوپلیتیکی حوزه خلیج فارس. مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۹(۸۴)، ۵-۳۲.
۱۵. محمدی، محسن (۱۳۹۴). مصاحبه با خبرگزاری مهرنوز، به نقل از سایت mehrnews.com
۱۶. لطفیان، س (۱۳۹۶). دیدگاه راهبردی اسرائیل و برآورد تهدید امنیتی آن برای خاورمیانه. سیاست- مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۴۷(۱)، ۱۷۹-۲۰۰.
۱۷. کشوردوست، ع و نادم، ح (۱۳۹۱). تجزیه تحلیل توانمندی‌های ژئواستراتژیک رژیم صهیونیستی و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)، ۷(۱۹)، ۳۸-۵۸.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=199535>
۱۸. ابوشریف، ناصر. (۱۴۰۰). مهم‌ترین دستاورد نبرد سیف‌القدس، قابل دسترسی در: <https://iqna.ir/fa/news/4006606>
۱۹. زارعی، بهادر. (۱۳۹۷). مطالعات منطقه‌ای خلیج فارس. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۲۱. لاکوست، ایو (۱۳۹۱). از ژئوپلیتیک تا چشم‌انداز. ترجمه سیروس سهامی. تهران: پژوهشکده امیرکبیر.
۲۲. مجتهد زاده، پیروز (۱۳۹۱). جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی. چاپ چهارم. تهران: انتشارات سمت.
۲۳. دوست محمدی، احمد (۱۳۸۷). بازشناسی صهیونیسم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۲۴. کفاش، حامد و شفیع سروستانی، فاطمه (۱۳۹۳). دایره‌المعارف مصور تاریخ یهودیت و صهیونیسم، تهران: نشر سایان.

25. Cohen S, B,(1971), Geography and Politics in a world Divided, New York:Oxford uni press
26. Taylor,Peter. 1994, Political Geography, Longman Scientific and Technical: U.K.
27. Huth, Paul and Bruce Russett. (1984, July). "What Makes Deterrence Work? Cases from1900 to 1980," World Politics, 36: 4, 496-526.
28. Rosenhek, Zeev; Daniel Maman, & Eyal Ben-Ari. (2003, August). "The Study of War and the Military in Israel: An Empirical Investigation and a Reflective Critique," International Journal of Middle East Studies, 35, 3: 461-484.
29. Navon, Emmanuel. (2020). The Star and the Scepter: A Diplomatic History of Israel, Philadelphia: The Jewish Publication Society.
30. Cohen, Saul Bernard (2008). Geopolitics of the World System. Translated by Abbas Kardan. Tehran: International Institute for Cultural Studies and Research, Contemporary Abrar
31. Herzog, M. (2015). "New IDF Strategy Goes Public", The Washington Institute for NearEast Policy
32. Dades K (2012). Geopolitics. Pishgahifard Z, Zohdi Gaharpour M, translators. Tehran: Zaitun-e-Sabz.[Persian].
33. icpalestine.parliran.ir
34. www.tasnimnews.com
35. <http://shabestan.ir/detail/News/1056634>
36. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3109622>
37. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=38675>
38. <http://hamyanequds.ir>
39. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3117398>